Julkisen hallinnon tieto- ja viestintätekninen toiminto
Sirpa Mäntynen

Viite: Kunta- ja terveysjaostotorstaina 22.10.2015 / HE 30/2015

Sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmähankkeet ja niiden eteneminen

Valtiovarainvaliokunnan kunta- ja terveysjaosto on pyytänyt kuultavaksi ja kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2016 (HE 30/2015). Kuulemisen teemana on sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmähankkeet ja niiden eteneminen. Valtiovarainministeriö esittää lausuntonaan seuraavaa.

Hallituskauden strategiset tavoitteet

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelman mukaan hallitus valmistelee ja toimeenpanee sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistuksen. Uudistuksen tavoitteena on terveyserojen kaventaminen ja kustannusten karsinta. Hallitusohjelmassa määriteltyihin keskeisiin sote -uudistuksen periaatteisiin kuuluu: s*osiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmät yhtenäistetään järjestämisvastuussa olevilla alueilla ja kokonaisarkkitehtuuria kehitetään ja sen toteutumista valvotaan kansallisella tasolla, kansallisen palveluväylän yhteentoimivuuden varmistamiseksi.*

Hallituskauden strategisia tavoitteita ovat muun muassa hyvinvointi ja terveys sekä toimintatapojen uudistaminen edistämällä digitaalisuutta. Hallituskauden tavoitteena on, että sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus on parantanut peruspalveluja ja tietojärjestelmiä.

Terveyttä ja hyvinvointia koskevana yhtenä hallituskauden kärkihankkeena on asiakaslähtöiset palvelut. Kärkihankkeen keskeisinä toimenpiteinä on tunnistettu muun muassa:

- lisätään kansallisia ohjauskeinoja lainsäädännön tehokkaammaksi toimeenpanoksi
- tehostetaan sähköisten palvelujen hyödyntämistä myös omahoidossa ja neuvonnassa. Hyödynnetään paremmin terveysteknologian mahdollisuuksia.

Itsehallintoalueiden perustaminen ja sote- uudistus

Hallitus on käynnistänyt Sote- ja aluehallintouudistusprojektin. Sosiaali- ja terveydenhuollon, itsehallintoalueiden ja peruskuntien tietohallintorakenteen vaatimia linjauksia suunnitellaan projektin työryhmissä sosiaali- ja terveysministeriön ja valtiovarainministeriön yhteistyöllä.

Projektin digitalisaatio, ICT-palvelut ja tietohallinto –ryhmän tehtävänä on valmistella ehdotus sosiaali- ja terveydenhuollon tietohallinnon ohjauksesta sekä kansallisella että alueellisella

tasolla. Ryhmän tehtävänä on laatia ehdotukset siitä, miten erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon ICT-palvelujen integraatio toteutetaan uudistuksessa ja miten jo ennakkoon varmistetaan se, että vireillä olevat hankinnat tukevat uudistusta. Lisäksi ryhmän tehtävänä on valmistella ehdotukset itsehallintoalueiden sosiaali- ja terveydenhuollon ICT-toimintaan liittyviksi yhteishankintajärjestelmäksi ja yhteistyön Kelan ja muiden toimijoiden kanssa toimintamalleiksi.

Valmistelu on sovitettava yhteen digitalisaatioon liittyvien hallituksen kärkihankkeiden kanssa. Ryhmän on tarpeen ottaa huomioon itsehallintoalueiden monitoimialaisuus ja valmisteltava ehdotukset tietohallinnon ohjausmalleista ja toimintatavoista siten, että itsehallintoalueiden digitaaliset palvelut voidaan liittää eri hallinnonalojen toiminnallisiin kokonaisuuksiin sekä kansalliseen palveluväylään ja siihen kiinnittyvään palveluekosysteemien kokonaisuuteen. Ryhmässä on edustus VM:stä, STM:stä, Kelasta, THL:stä ja Akusti –yhteistyöfoorumista (AKUSTI on alueiden ja kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon tietohallintoyhteistyö).

Valtiovarainministeriö ohjaa uusien itsehallintoalueiden valmistelua ja tuottaa ohjauksen tarvitsemia linjauksia julkisen hallinnon viranomaisten ohjaustehtävänsä mukaisesti. Valtiovarainministeriö valmistelee toimialansa osalta kuntien tietohallinnon ohjaus- ja tukimallin, jonka avulla varmistetaan itsehallintoalueille siirrettävien tehtävien kuntien tietohallinnolle aiheuttaman muutoksen toteutuminen sekä kuntien toiminnan sopeutuminen jäljelle jäävien tehtävien järjestämisessä. Valtiovarainministeriön valmisteluvastuu korostuu erityisesti itsehallintoalueen hallinnon, talouden, resurssiohjauksen ja rahoituksen valmistelussa. Valmisteluvastuu on merkittävä myös itsehallintoalueiden perustamiseen liittyvissä omaisuus- ja henkilöstöjärjestelyissä sekä asioissa, jotka liittyvät digitalisaatioon, ict-palveluihin ja tietohallintoon. Uudistus vaikuttaa kuntien ja valtion talouteen peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän muutoksen ja itsehallintoalueiden rahoituksen myötä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmähankkeet

Hallituksen esityksessä valtion vuoden 2016 talousarvioksi momentille 28.70.03 Kansallisen tietoalan ohjaus ja kehittäminen esitetään 27,5 milj. euron määrärahaa. Valtioneuvoston selonteossa julkisen talouden suunnitelmaksi vuosille 2016-2019 momentille osoitetaan 27,5 milj. euron määräraha vuodelle 2017 ja kehitettyjen palveluiden pienkehittämiseen ja ylläpitoon 7,5 milj. euron vuosittainen määräraha vuosille 2018 ja 2019. Momentin määrärahoilla kehitettävät tietoalan ratkaisut ovat uusia kansallisia keskeisiä infrastruktuuripalveluita, jotka ovat yhteiskunnan kehittyneen digitalisoinnin edellytyksiä. Kansallinen palveluarkkitehtuuri on merkittävä kokonaisuus, jonka luominen mahdollistaa tietojärjestelmien ja tietojen yhteentoimivuuden vahvistamisen ja tietoteknologisten ratkaisujen kautta toiminnan tehostumisen kattaen koko julkisen hallinnon ja soveltuvin osin yritys- ja kolmannen sektorin.

Kansallisen palveluarkkitehtuurin toteuttamisohjelmassa (KaPA) toteutetaan sähköinen infrastruktuuri digitalisaation pohjaksi. Ohjelmaan sisältyvät hankkeet ovat palveluväylä, palvelunäkymät kansalaiselle, yritykselle ja virkamiehelle, tunnistaminen sekä roolien ja valtuutuksien hallinta. Vuonna 2016 otetaan käyttöön Kansalaisen palvelunäkymä beta.suomi.fi, julkaistaan yrittäjän palvelunäkymän betaversio ja tehdään päätös virkamiehen palvelunäkymän konseptista. Uusia palveluja liitetään palveluväylään ja kehitetään roolien ja valtuutusten hallinnan palvelua siten, että sillä pystyy tekemään rekisteripohjaisen asioinnin toisen henkilön puolesta sekä yrityksen roolissa valtuuttamaan henkilölle nimenkirjoitusoikeuden. Lisäksi vuoden 2016 aikana otetaan käyttöön kansalaisen tunnistamisen palvelu ja siirretään tunnistus.fi-palvelua käyttävät toimijat sen asiakkaiksi Kansallisen palveluarkkitehtuurin palvelut muodostavat rungon digitaalisaation ja sote- ja aluehallintouudistuksen ICT:n toteuttamiselle. Näiden ratkaisujen on suunniteltu perustuvan palveluarkkitehtuurille, ja säästöiksi voidaan laskea se, etteivät nämä toteutukset vaadi enää

toimialakohtaisia ratkaisuja tiedonsiirtoon, tunnistautumiseen, roolien ja valtuutusten hallintaan, palveluiden kuvaamiseen tai kansalaisen käyttöliittymän tarjoamiseen.

Palveluväylä aloittaa tuotantokäytön marraskuussa 2015 (18.11.2015). Palveluväylä tarjoaa vakioidun tavan tietojen siirtoon organisaatioiden välillä mahdollistaen turvallisten palvelukokonaisuuksien rakentamisen kansalaisille, yrityksille ja viranomaisille.

Kansalaisen palvelunäkymän kokeiluversio julkaistaan joulukuussa 2015, ja tämän jälkeen sitä päivitetään kuukausittain. Versio 1.1 on käytössä keväällä 2016, ja yrityksen näkymän kokeiluversio julkaistaan alkusyksystä 2016. Nykyinen Suomi.fi –palvelu ajetaan alas vuoden 2017 aikana. Ensimmäiset roolien ja valtuutusten hallinnan palvelut otetaan käyttöön keväällä 2016 (Kela, Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä (Eksote), Vero). Sähköinen valtakirja valmistuu vuoden 2017 alussa.

Palveluväylä ja palvelunäkymät sekä roolien ja valtuutusten hallinnan palvelut ovat tarkoitettu koko julkiselle hallinnolle sekä sopivissa käyttötapauksissa myös muille yhteisöille.

Tunnistamisen palvelun tuotantokäyttö aloitetaan joulukuussa 2015, jolloin kansalaisen palvelunäkymän kokeiluversioon kirjaudutaan uudella palvelulla. Tunnistamisen palvelua tarjotaan muille viranomaisille keväällä 2016, kun palvelusta säädetty laki tulee voimaan.

Tunnistamisen palvelu on tarkoitettu julkisen hallinnon organisaatioiden käyttöön kansalaisen vahvaan tunnistamiseen asiointipalveluun siirryttäessä. Sitä ei tarjota yksityiselle sektorille.

Valtiovarainministeriön *sähköisen asioinnin SADe-ohjelmassa* on valmistunut sosiaali- ja terveysministeriön ja THL:n vastuulla ollut sosiaali- ja terveysalan palvelukokonaisuus. Tavoitteena on ollut kehittää ja ottaa käyttöön toimintakäytäntöjä ja näissä hyödynnettäviä sähköisiä palveluja, jotka tukevat kansalaisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä, palvelun valintaa ja siihen hakeutumista, parantavat kansalaisen osallistumismahdollisuuksia palvelujen suunnitteluun sekä tehostavat kansalaisen ja palveluyksikön ammattilaisen välistä vuorovaikutusta. Palvelukokonaisuudessa kehitetyt palvelut ovat osa kansallista sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisarkkitehtuuria. Sosiaali- ja terveysalan palvelukokonaisuuden toteutus on jaettu neljään kokonaisuuteen: kansallisesti kehitettäviin palveluihin, valtionavustusta saavien kehittäjäkumppanien projekteihin, kansallisiin määrityksiin ja tukipalveluihin.

Kuntauudistuksen ICT-muutostuki päättyy vuonna 2015. Samoin päättyy sähköisen asioinnin ja demokratian ohjelma – Sade-ohjelma. Ohjelmien päätyttyä valtion ja kuntien yhteisiin tietojärjestelmähankkeisiin tarkoitetulta momentilta ei enää siinä määrin voida tukea sähköisen asioinnin kehittämishankkeita tai kuntien yhteentoimivuuden kehittämistä muutostilanteissa. Sote- ja aluehallintouudistusprojektiin liittyviin tietojärjestelmähankkeisiin, sähköisen asioinnin kehittämiseen tai tietohallinnon muutostenhallinnan tukeen ei ole ehdotettu vuodelle 2016 määrärahaa.